

Faculty of
Psychology and
Educational Sciences
"Ovidius" University
of Constanta, Romania

BLACK SEA JOURNAL OF PSYCHOLOGY

www.bspsychology.ro

9 772068 464001

Stereotypes and prejudices about people with disabilities

Filaret Sîntion¹, Elisabeta Paraschiv²

^{1,2}Ovidius University of Constanta, Faculty of Psychology and Educational Sciences

Abstract. While negative or positive prejudices are feelings or emotions directed at groups and individuals who are members of groups, stereotypes are the beliefs that groups and their members possess positive or negative traits. Thus, prejudice is affective or emotional and stereotypes are cognitive, or produced by an assessment of the "truth" by an association between traits and groups. There are assumptions that stereotypes are based on a certain degree of "thinking" while prejudice is less "thought out." However, prejudices and stereotypes can result and be expressed after deliberate, intentional and controlled efforts, which means that they can be "conscious". Prejudices and stereotypes can also be implicit and automatic, reflexive processes and responses - in other words, "unconscious".

Keywords. stereotypes, prejudices, people, disability

Atât reprezentările, cât și prejudecățile, pot prezice comportamente discriminatorii față de persoane din cauza apartenenței lor la grup, sunt asociate și conduc la două întrebări:

În primul rând, sunt prejudecățile și stereotipurile constructe separate și independente? Cercetările au arătat că o persoană poate avea prejudecăți negative împotriva unui grup fără a avea stereotipuri negative despre grupul respectiv. Invers, o persoană poate avea stereotipuri negative despre un grup fără să aibă prejudecăți împotriva grupului (Hilton & von Hippel, 1996 apud. Tan, 2013). Motivul este că prejudecățile și stereotipurile au diferite origini - sau există diferite seturi de motive pentru a fi prejudecat și pentru stereotipuri. În timp ce există unele coincidențe parțiale, prejudecata nu este întotdeauna bazată pe credința că grupul țintă are trăsăturile negative. Prejudecata este învățată de la mediul cultural, care include alte indicii cu privire la însușirile out-grupului pe langa asocierea trăsăturilor negative.

O a doua întrebare este: care apare prima, prejudicatul sau stereotipul?

Viziunea clasică este că stereotipul prezice prejudecata (Hamilton, 1981; Tajfel, 1981 apud. Tan, 2013) - asocierile trăsăturilor pozitive sau negative cu un grup vor anticipa sentimentele noastre față de acel grup, sau, pur și simplu, atâta timp cât există stereotipuri, prejudecățile vor urma. Viziunea actuală este că stereotipurile uneori, dar nu întotdeauna, vin înaintea prejudecăților (Hilton & von Hippel, 1996 apud. Tan, 2013). Studii revizuite arată că și copiii în vârstă de 6 luni exprima un anumit grad de prejudecată - răspunsuri preferențiale la membrii in-grupului lor. Copiii așa tineri nu ar putea procesa informațiile necesare pentru atribuirea de trăsături pozitive sau negative altor persoane. „Prejudecățile” lor pot fi explicate

prin alți factori în afară de stereotipuri, cum ar fi observarea altor oameni și simboluri în mediul lor. Relația dintre prejudecați și stereotipuri este bi-direcțională; fiecare influențează pe celălalt, și nu este într-adevăr important care apare primul.

Definiții ale conceptelor:

„Definiția cea mai simplă este ca un stereotip este o etichetă. Pentru a fi mai precis, cu toate acestea, să luăm în considerare unele definiții comune” (Banaji & Greenwald, 1994 apud. Tan, 2013).

„Etichetele sunt dispozitive pentru salvarea persoanelor vorbărețe de a gândi.” (Morley, 1886, p. 142, citat în Gilbert & Hixon, 1991 apud. Tan, 2013).

„Un stereotip este o credință exagerată asociată cu o categorie.” (Allport, 1954, p. 191 apud. Tan, 2013)

Prejudecățile sunt „expresii ale unei atitudini sociale sau ale unor credințe defavorabile, ale unor sentimente negative sau ale manifestării unui comportament ostil și discriminatoriu față de membrii unui grup, ca urmare a faptului că aceștia fac parte din grupul respectiv” (Brown, 1995 apud Chelcea coord., 2008).

Prejudecata de multe ori este considerată ca „o atitudine constând din afecte și convingeri sau cel puțin reacția afectivă sau de evaluare la diferențe de grup.” (Hecht, 1998, apud Tan, 2013) În această definiție se accentuează componenta afectivă și evaluativă a prejudecăților ca o reacție la diferențele de grup.

Cele mai influente trăsături ale stereotipurilor sunt:

- temeiul judecății este format din anumite grupuri și/sau de relațiile dintre acestea;
- au o încărcătură emoțională negativă sau pozitivă și aceasta poate duce la conflicte;
- stereotipul poate fi fals în totalitate, caz rar, dar poate fi parțial adevărat, caz frecvent, ceea ce îi atribuie aparența deplinei veridicități;
- este stabil și rezistent la schimbare.

Caracteristicile cele mai pregnante ale prejudecății sunt:

- reprezintă o atitudine operațională ce permite o gestionare mai facilă a informației din mediul social.
- prejudecata este puternic încărcată de afectivitate.

Stereotipurile sunt foarte puternice iar impactul lor influențează modul în care relaționăm și îi percepem pe cei cu care venim în contact. Și totuși **cum putem să scăpăm de stereotipuri?** Cum putem să le schimbăm?

1. Contactul cu membrii contra-stereotipici. Dacă indivizii care infirmă stereotipul sunt considerați membrii tipici ai grupului atunci intervine o revizuire a stereotipului, dar dacă sunt considerați atipici pentru grupul din care provin este puțin probabil ca o schimbare să apară. În acest caz aceste persoane sunt considerate a fi excepții sau membrii neobișnuiți pentru grup și asta aduce justificări pentru a nu schimba stereotipul privind grupul.

2. Fenomenul de diluție. Chiar dacă numeroase lucrări au scos în evidență impactul stereotipurilor în prelucrarea informațiilor, alți autori au semnalat „tendința subiecților de a se distanța de așteptările lor stereotipe atunci când trebuie să judece un individ despre care ei dețin informații fără valoare reală. Acest „fenomen de diluție” izvorăște din lucrările lui Kahneman și Tversky (1973).

Strategii de învingere a prejudecăților

Cele mai cunoscute mecanisme sunt:

- **socializarea critică a subiecților**, este o strategie costisitoare, globală, de termen mediu și lung, dar foarte influentă (Godwin, Godwin, Martinez-Ebers, 2004 apud Gavreliuc,

2007). Aceasta necesită ca mediul social integrator să producă planuri de remodelare a atitudinilor membrilor societății în vederea restructurării unor atitudini sănătoase cu privire la teme problematice ale socialului care să se întemeieze pe discernământ social.

- **contactul nemijlocit intergrupuri**, încearcă să reliefeze în ce situații mărirea legăturilor dintre grupuri duce la micșorarea prejudecăților reciproce. Astfel, relația dintre indivizi ce aparțin unor categorii diferite pot să aibă calități similare, mai degrabă decât deosebiri, și, astfel, „să înlăture iluzia omogenității out-group-ului”. Totodată, în pofida rezistenței la schimbare a stereotipurilor, o *cunoaștere suplimentară a celuilalt* poate conduce la descoperirea a numeroase trăsături care se abat de la imaginea inițială, evidențiind excepțiile de la reprezentarea prefabricată și alterând semnificativ contururile și puterea stereotipului de început (Kunda, Oleson, 1995 apud Gavreliuc, 2004).

- **recategorizarea** presupune micșorarea prejudecăților prin noi delimitări identitare dintre grupuri, anulând granița simbolică in-group/out-group prin accentuarea și activarea unei apartenențe supraordonate a membrilor grupurilor particulare. În altă ordine de idei, dacă găsim apartenențe multiple (iar noi nu aparținem niciodată unui singur grup) și relații de legătură între grupuri, putem favoriza o retrasare a graniței celuilalt pentru a include grupurile care anterior au fost excluse.

- **intervențiile cognitive** reprezintă un instrument de înfrângere a prejudecăților și se bazează pe micșorarea „erorii de inferență” produsă de individ, prin „preluarea informației categoriale și neglijarea informației individualizante” (Gavreliuc, 2007).

- **dezagregarea stereotipurilor implicite**, plecând de la ideea că, stereotipul poate fi pastrat și întărit, subiectul caută să explice atributele ce se abat de la viziunea-cliseu prin caracterul lor individualizant, excepțional. Atunci când așteptările stereotipe servesc ca tipar evaluator al unui membru ce aparține unui grup, cei care se abat de la trăsăturile generale ale grupului, necomportându-se așa cum ne-am așteptat, provoacă efectul de contrast.

Pentru ca aprecierea celuilalt să nu conserve prejudecata, iar stereotipul implicit să se dizolve, se impun următoarele:

- contactul cu celălalt să furnizeze în mod repetat informații inconstante cu stereotipul generic;
- să implice mai mulți membri ai grupului stereotip, pentru a depăși încadrarea lor în subtipuri;
- informațiile să parvină de la membrii tipici ai grupului. Doar pe această cale contrastul nu se mai produce, stereotipul se diminuează, iar relațiile intergrupuri se îmbunătățesc (Smith, Mackie, 2000: 201 apud. Gavreliuc, 2007).

Principalele categorii de dizabilități:

Deficiența de intelect reprezintă o insuficiență globală ce vizează întreaga personalitate, structură, organizare, dezvoltare intelectuală, afectivă, psihomotrică, comportamental-adaptativă, de natură ereditară sau câștigată în urma unei leziuni organice sau funcționale a sistemului nervos central, care se manifestă din primii ani de viață, în grade diferite de gravitate în raport cu nivelul mediu al populației, cu urmări directe în ceea ce privește adaptarea socioprofesională, gradul de competență și autonomie personală și socială.

Deficiențele senzoriale sunt determinate de unele disfuncții sau tulburări la nivelul principalilor analizatori (vizual și auditiv), cu implicații majore asupra desfășurării normale a vieții de relație cu factorii de mediu, dar și a proceselor psihice ale persoanei, având o rezonanță puternică în conduita și modul de existență al acesteia.

Deficiențele fizice sunt definite ca abateri de la normalitate, în forma și funcțiile fizice ale organismului, ca creșterea normală și dezvoltarea armonioasă a corpului, modificarea aspectului exterior, reduc aptitudinile și puterea de adaptare la efortul fizic și diminuează capacitatea de muncă productivă a individului.

Metodologia cercetării

Obiectivul general al studiului a fost de a măsura atitudinile publice față de persoanele cu dizabilități. Mai exact, scopul anchetei este după cum urmează:

- a) să colecteze informații despre modul în care oamenii înțeleg dizabilitatea ca o caracteristică a unei persoane care îl diferențiază pe acesta de o persoană fără dizabilitate;
- b) să colecteze informații asupra percepției publice a dizabilității, egalității și discriminării în societate.

După o analiză a literaturii relevante au fost stabilite următoarea *ipoteză*: Se prezumă că persoanele care lucrează în mod direct cu persoanele cu dizabilități aderă într-o mai mică măsură la prejudecățile generale.

Eșantionul cuprinde un număr de 50 de subiecți, esantion format din 25 de specialiști în domeniu și 25 de persoane care nu au contact cu persoane cu dizabilități. Culegerea informațiilor din teren a fost efectuată în perioada 10 octombrie 2013 – 30 martie 2014.

Instrumentele folosite:

- Attitude toward disabled persons scale ATDP - Atitudini față de persoanele cu dizabilități;
- Chestionar pentru determinarea profilului conștientizării diversității;
- Persons First Disability Scale PFDS - adaptată după Disability Social Distance Scale-DSDS;
- Chestionarul Prejudecăți privind Dizabilitatea construit special pentru această cercetare.

Datele au fost introduse într-o bază de date în format SPSS și cu ajutorul acestui program s-a realizat analiza datelor.

Structura eșantionului este reprezentată în tabelul 1.

Tabelul 1 Structura eșantionului

	vârsta					
	vârsta sub 30 de ani		vârsta peste 30 de ani		Total	
	sex		sex		sex	
	Barbati	femei	barbati	femei	barbati	femei
	Count	Count	Count	Count	Count	Count
nespecialist	3	5	4	13	7	18
specializare specialist în domeniul pps	3	10	3	9	6	19

Cercetarea este în curs de desfășurare și până în prezent am verificat prima ipoteză.

Pornind de la ipoteza că **persoanele care lucrează în mod direct cu persoanele cu dizabilități aderă într-o mai mică măsură la prejudecățile generale** s-au efectuat comparații statistice între scorurile obținute de persoanele care lucrează în domeniu și cele obținute de persoanele care nu au contact cu persoanele cu dizabilități.

Așa cum se poate observa în tabelul 2 există diferențe între specialiștii în domeniu și cei care nu lucrează cu persoanele cu dizabilități de 0.18 în ceea ce privește aderarea la prejudecăți ceea ce confirmă prima ipoteză a cercetării.

Tabelul 2. Levene's Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
T.STER.PREJ Equal variances assumed	2.311	.135	-2.453	48	.018	-5.760	2.348	-10.482	-1.038
Equal variances not assumed			-2.453	46.60	.018	-5.760	2.348	-10.486	-1.034

Concluzii.

Cercetarea a arătat că membrii comunității nu au suficiente cunoștințe despre dizabilitate și modelul social al dizabilității, ceea ce duce la o abordare greșită și o dezorientare de comportamente practicate față de persoanele cu dizabilități, aceasta rezultând în eșecul integrării depline în societate.

Excluderea socială poate fi văzută ca un eșec al sistemului de protecție socială, un fenomen de problema sărăciei, grup vulnerabil studiat de noi aici a face contact cu partea de marginalizare.

Un aspect care nu ar trebui să fie omis este că, pentru o mai bună integrarea socială a persoanelor cu nevoi speciale trebuie să fie schimbată atitudinea societății prin educație, astfel încât aceștia să nu mai fie tratați diferit sau izolați.

Bibliografie

- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. (New York: Addison Wesley)
- Brown, R. (1995). *Prejudice. Its social Psychology*. Cambridge: Blackwell Publishers.
- Chelcea, S. Coordonator. (2008). *Psihosociologie Teorii, cercetari, aplicații*, Polirom
- Banaji M.R.,; Greenwald A.G.. (1994). *Implicit stereotypes and prejudice* In Zanna M.P.,
- Gavreliuc, A. (2007). *De la relațiile interpersonale la comunicarea socială*, Polirom
- Godwin, R.K., Godwin, J.W., Martinez-Ebers, V. (2004). „Civic socialization in public and fundamentalist schools, *Social Science Quarterly*, 85 (5), pp. 1097-1111.
- Gilbert, D. T., & Hixon, J. G. (1991). *The trouble of thinking: Activation and application of stereotypic beliefs*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60;
- Hilton, J. L., & von Hippel, W. (1996). *Stereotypes*. *Annual Review of Psychology*, 47;
- Hamilton, D.L. (1981). *Cognitive Processes in Stereotyping and Intergroup Behavior*, Hillsdale, NJ: Erlbaum;
- Kunda, Z., Oleson, K.C. (1995). „Maintaining stereotypes in the face of disconfirmation: Constructing grounds for subtyping deviants”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, pp. 565-579.
- Smith, E.R., Mackie, D. (2000). *Social psychology*, Taylor & Francis, Philadelphia, Levittown.
- Tajfel, H. (1981). *Social Stereotype and social groups*, in J.C. Turnes and H. Giles (eds) *Intergroup Behavior*, Oxford Blackwell.

**BLACKSEA JOURNAL
OF PSYCHOLOGY**

eISSN: 2068-4649; Print ISSN: 2068-1186

The "Black Sea" Journal of Psychology

Vol. 4, Issue 2, 56-61, Fall, 2013

ISSN: 2068-4649

www.bspsychology.ro